

अंगणवाडी सेविका, मदतनीस व मिनी अंगणवाडी सेविका या
मानधनी कर्मचाऱ्यांना एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना
व्यतिरिक्त कोणतीही योजनाबाह्य कामे न देण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

महिला व बाल विकास विभाग

शासन परिपत्रक क्रमांक: एबावि-२०१७/प्र.क्र.२१०/का.६

नवीन प्रशासन भवन, ३ रा मजला,

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,

मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.

दिनांक : २९ जुलै, २०१७

वाचा :- महिला व बाल विभाग, शासन परिपत्रक क्र.एबावि-२०११/प्र.क्र.१३/का.६, दिनांक २५ फेब्रुवारी २०११

शासन परिपत्रक

एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना या केंद्र पुरस्कृत योजनेअंतर्गत अंगणवाडी केंद्रात अंगणवाडी सेविका व मदतनीस आणि मिनी अंगणवाडी केंद्रात मिनी अंगणवाडी सेविका हे मानधनी कर्मचारी कार्यरत असतात. अंगणवाडी / मिनी अंगणवाडी केंद्रात ० ते ६ वर्षे वयोगटातील बालके, गर्भवती व स्तनदा माता यांना पुरकपोषण आहार, पूर्वशालेय शिक्षण या सेवा दररोज तसेच लसीकरण, आरोग्य तपासणी, आरोग्य संदर्भ सेवा आणि पोषण व आरोग्य विषय शिक्षण या आरोग्य विषयक सेवा प्राथमिक आरोग्य केंद्राच्या मदतीने दिल्या जातात.

२. अंगणवाडी केंद्राचे लाभार्थी व त्यांना देण्यात येणाऱ्या सेवा पहाता, त्या नियमितपणे लाभार्थ्यांना पुरविणे, देशाची भावी पिढी निरोगी व सुदृढ राहावी, या दृष्टीकोनातून आवश्यक आहे. त्यामुळे वर नमूद अंगणवाडी कर्मचाऱ्यांना एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना व्यतिरिक्त जिल्हास्तरावरून गुड मॉर्निंग, शेततळे बांधकाम, अन्न शिजवून देणे यासारखी कामे सोपविण्यात येतात. त्यामुळे अंगणवाडीच्या कामकाजावर त्याचा परिणाम होतो. तरी अंगणवाडी कर्मचाऱ्यांना एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना व्यतिरिक्त कोणतीही कामे परस्पर देण्यात येऊ नयेत, असे आदेश याद्वारे देण्यात येत आहेत. या कर्मचाऱ्यांना एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना व्यतिरिक्त कोणतेही काम द्यावयाचे असल्यास अशा प्रसंगी शासनाची पूर्व मान्यता घेण्यात यावी. शासनाची मान्यता प्राप्त करून घेतल्याशिवाय कोणतेही योजनाबाह्य काम अंगणवाडी कर्मचाऱ्यांना यापुढे देण्यात येऊ नयेत.

सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१७०७२९१२०२५१६६३० असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने

(ला. रा. गुजर)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा. राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मुंबई

२. मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई
३. मा. मंत्री / राज्यमंत्री, महिला व बाल विकास यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
४. सर्व मंत्री/राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
५. मा. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांचे स्वीय सहाय्य
६. अपर मुख्य सचिव (गृह), गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई
७. प्रधान सचिव, (सार्वजनिक आरोग्य) सार्वजनिक आरोग्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई
८. प्रधान सचिव (कामगार विभाग), कामगार विभाग, मंत्रालय, मुंबई
९. प्रधान सचिव (शालेय शिक्षण), शालेय शिक्षण व क्रिडा विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१०. सचिव (आदिवासी विकास), आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
११. सचिव (सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य), सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१२. सचिव (ग्रामविकास), ग्रामविकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१३. सचिव, विधानमंडळ सचिवालय, विधानभवन, मुंबई
१४. सचिव, महिला व बाल विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१५. आयुक्त, महिला व बाल विकास, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
१६. आयुक्त, एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना, नवी मुंबई
१७. सर्व विभागीय आयुक्त
१८. सर्व जिल्हाधिकारी
१९. सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद
२०. सर्व महानगरपालिका आयुक्त, महानगरपालिका
२१. महासंचालक, राजमाता जिजाऊ माता-बाल आरोग्य व पोषण मिशन, औरंगाबाद
२२. सर्व विभागीय उपायुक्त, महिला व बाल विकास
२३. सर्व जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी
२४. सर्व महिला व बाल विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद
२५. सर्व बाल विकास प्रकल्प अधिकारी (नागरी/ग्रामीण/आदिवासी)
२६. सर्व मुख्य अधिकारी, नगरपालिका,
२७. सर्व मंत्रालयीन विभाग
२८. महिला व बाल विकास विभागातील सर्व कार्यासने
२९. निवड नस्ती (कार्यासन ६)

अंगणवाडी सेविका, मदतनीस व मिनी
अंगणवाडी सेविका या मानधनी कर्मचारी
यांना योजनाबाह्य कामे न देण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
महिला व बाल विकास विभाग
शासन परिपत्रक क्र.एबावि-२०११/प्र.क्र.१३/का.६
नवीन प्रशासन भवन, ३ रा मजला,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक :- २५ फेब्रुवारी, २०११

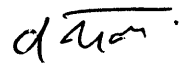
वाचा :- मा. सचिव, महिला व बाल विकास मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली यांचे अ.शा.पत्र
एफ.क्र.१-१५/२०१०-सीडी-१, दिनांक १ फेब्रुवारी, २०११

शासन परिपत्रक :- एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना या केंद्र पुरस्कृत योजनेअंतर्गत अंगणवाडी केंद्रात “अंगणवाडी सेविका व मदतनीस” आणि मिनी अंगणवाडी केंद्रात “मिनी अंगणवाडी सेविका” हे मानधनी कर्मचारी कार्यरत असतात. अंगणवाडी / मिनी अंगणवाडी केंद्रात ० ते ६ वर्षे वयोगटातील बालके, गर्भवती व स्तनदा माता यांना पुरकपोषण आहार, पुर्वशालेय शिक्षण या सेवा दररोज तसेच लसीकरण, आरोग्य तपासणी, आरोग्य संदर्भ-सेवा आणि पोषण व आरोग्य विषय शिक्षण या आरोग्य विषयक सेवा प्राथमिक आरोग्य केंद्राच्या मदतीने दिल्या जातात.

२. अंगणवाडी केंद्राचे लाभार्थी व त्यांना देण्यात येणा-या सेवा पहाता, त्या नियमितपणे लाभार्थ्यांना पुरविणे, देशाची भावी पिढी निरोगी व सुदृढ राहावी, यादृष्टीकोनातून आवश्यक आहे. त्यामुळे वर नमूद अंगणवाडी कर्मचा-यांना एकात्मिक बाल विकास सेवा योजनेव्यतिरिक्त कोणतीही कामे परस्पर देण्यात येऊ नयेत, असे आदेश याद्वारे देण्यात येत आहेत. या कर्मचा-यांना एकात्मिक बाल विकास सेवा योजनेच्या व्यतिरिक्त कोणतेही काम द्यावयाचे असल्यास अशा प्रसंगी महिला व बाल विकास विभागामार्फत, मा. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, यांची मान्यता घेण्यात यावी. याप्रकारे मान्यता प्राप्त करून घेतल्याशिवाय कोणतेही योजनाबाह्य काम अंगणवाडी कर्मचा-यांना यापुढे देण्यात येऊ नयेत.

सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेत स्थळावर उपलब्ध असून त्याचा संगणक सांकेतांक २०११०२२५१५३६१६००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(वन्दना कृष्णा)
प्रधान सचिव

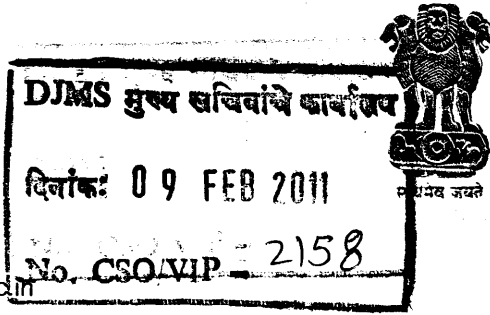
प्रति,
मा. राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मुंबई
मा. मुख्यमंत्र्यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई

मा. उपमुख्यमंत्र्यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई - ३२
मा. मंत्री / राज्यमंत्री, महिला व बाल विकास, मंत्रालय, मुंबई - ३२
सर्व मा. मंत्री व राज्यमंत्री, तथा पालकमंत्री, मंत्रालय, मुंबई - ३२
अप्पर मुख्य सचिव (आरोग्य), सार्वजनिक आरोग्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई - ३२
प्रधान सचिव, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, मंत्रालय, मुंबई - ३२
सचिव व मुख्य निवडणूक अधिकारी, सामान्य प्रशासन विभाग, मंत्रालय, मुंबई - ३२
सचिव (२), नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई - ३२
सचिव, राज्य निवडणूक आयोग, नवीन प्रशासन भवन, १ ला मजला, मंत्रालयसमोर, मुंबई - ३२
सचिव, सामान्य प्रशासन विभाग, मंत्रालय, मुंबई - ३२
सचिव, ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग, मंत्रालय, मुंबई - ३२
आयुक्त, महिला व बाल विकास, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
सर्व मंत्रालयीन विभाग.
महासंचालक, महिती व जनसंपर्क संचालनालय, मंत्रालय, मुंबई - ३२
सर्व विभागीय आयुक्त
सर्व जिल्हाधिकारी
सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद
सर्व उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी, (बाल कल्याण), जिल्हा परिषद
सर्व जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी
सर्व बाल विकास प्रकल्प अधिकारी (ग्रामीण / आदिवासी / नागरी)
महिला व बाल विकास विभागातील सर्व सह/उप सचिव / अवर सचिव व कार्यासने
निवड नस्ती / कार्या.६

डी.के. सीकरी,

D.K. Sikri,
सचिव
SECRETARY

Tel. : 23383586
Telefax : 23381495
E-mail : secy.wcd@nic.in

भारत सरकार

महिला एवं बाल विकास मंत्रालय
शास्त्री भवन, नई दिल्ली - 110001

Government of India
Ministry of Women & Child Development
Shastri Bhawan, New Delhi-110001
Website : <http://www.wcd.nic.in>

D.O.F.No.1-15/2010-CD.I

February 1, 2011

Dear Shri Gaikwad,

As you are aware, universalisation of Integrated Child Development Services (ICDS) Scheme which is underway, is a priority for the Government of India and the State Governments/UTs administration.

The Scheme has several challenges which include the quality of delivery, infrastructure improvement, positioning of required and qualified personnel, setting up of effective coordination and monitoring mechanisms. The focal point of delivery under the Scheme is the Anganwadi Centre (AWC) managed by the Anganwadi Workers (AWWs) and Anganwadi Helpers (AWHs). They are front-line workers selected from amongst the community who are expected to perform a range of duties such as providing nutritional support to children and mothers, counseling the care-givers, organizing non-formal pre-school activities, assisting the Primary Health Centre (PHC) staff in immunization, health check-up etc. Given the complex nature of these jobs, there is a need for sincerity, commitment and dedication at the Anganwadi level.

However, the functionaries responsible for delivery of ICDS services such as the District Programme Officers, CDPOs, Supervisors and, specially, AWWs and AWHs are being utilized for non-ICDS related functions. This is often resulting in disruption and hindrance in delivery of services. Not only that, vehicles meant for ICDS are requisitioned for purposes non-related to ICDS.

I shall be grateful if you could issue instructions to all concerned that the ICDS functionaries and more particularly, AWWs/AWHs are not used for other activities in the State without your prior approval so that they can devote time to the core activity of managing the AWCs. I shall be grateful for line in confirmation of the action taken in this regard as it has become a cause of serious concern.

With regards,

Yours sincerely,

(D.K. Sikri)

Shri R.Y. Gaikwad
Chief Secretary
Government of Maharashtra
Mumbai

16w
9012199